SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1970

av Joakim Järrebring m.fl. (S)

Stärkt kunskap om och stöd till personer med intellektuell funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa ett långsiktigt nationellt arbete för att stärka kunskapen om livsvillkoren för personer med intellektuell funktionsnedsättning, särskilt bland beslutsfattare och handläggare som tillämpar LSS, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur stöd, information och rättssäkerhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning kan stärkas när den enskilde har svårt att själv bevaka sina rättigheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Rättigheter måste fungera också för den som har svårt att själv tala för sin sak. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, ska ge människor med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar förutsättningar att leva som andra. Lagstiftningens värde avgörs emellertid av hur den tillämpas i praktiken.

I ett beslut den 13 februari 2025 (dnr 5244-2023) riktade Justitieombudsmannen allvarlig kritik mot en kommunal nämnds dröjsmål med att hantera två återförvisade mål enligt LSS. JO lyfte samtidigt en mer generell oro över bristande kunskap hos

nämnderna om deras skyldigheter enligt LSS och risken för att lagen därmed inte fungerar som den rättighetslag den är avsedd att vara. Bristerna är särskilt allvarliga för den som har begränsade möjligheter att själv upptäcka, ifrågasätta och överklaga felaktiga beslut.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har olika förutsättningar, behov och önskemål. En politik som utgår från allas lika värde måste utgå från denna variation och från varje människas rätt till inflytande över sitt eget liv. Det behövs därför både ökad kunskap om livsvillkoren och tydligare former för stöd i kontakter med myndigheter och omsorgsverksamheter.

Socialstyrelsen bygger under 2026 upp ett nationellt kompetenscentrum för intellektuell funktionsnedsättning och autism med inriktning på kunskapsstöd till LSS-verksamheter. Det är en viktig grund att ta till vara. Samtidigt behövs kunskap också hos politiska nämnder, chefer och handläggare som ansvarar för myndighetsutövningen. Nationella insatser bör därför särskilt omfatta LSS som rättighetslag, individuella bedömningar, tillgänglig kommunikation och hur den enskildes vilja kan klarläggas och respekteras. Arbetet ska samordnas med befintliga nationella kunskapsfunktioner, inte bygga upp parallella strukturer.

Regeringen bör också se över hur personer med intellektuell funktionsnedsättning kan få begriplig information och praktiskt stöd när de behöver ansöka om insatser, begära omprövning eller överklaga beslut. Det kan exempelvis gälla kunskapsstöd, anpassad information och tillgången till oberoende rådgivning. Utformningen behöver respektera självbestämmande och den enskildes rättsliga ställning.

Att stärka kunskapen och stödet är ett sätt att göra jämlikheten verklig. Ingen ska behöva vara beroende av en resursstark anhörig för att få de rättigheter som lagstiftningen redan ger.

Joakim Järrebring (S)

Aylin Nouri (S) *Katarina Bosetti-Kristoffersson (S)*